

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПНУ
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Херсонський державний університет**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ І
ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ В ОСВІТНЬОМУ ТА НАУКОВОМУ
ПРОСТОРІ**

**Збірник тез доповідей за матеріалами
VIII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

07 листопада 2025 року

МУКАЧЕВО

УДК 373.2(063)

А 43

Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: збірник тез доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції, 07 листопада 2025 р., Мукачево / Ред.кол.: Добош О.М. (гол.ред.) та ін. Мукачево: МДУ. 2025.360 с.

**Рекомендовано до поширення в мережі Інтернет
науково-технічною радою Мукачівського державного університету
(протокол № 8 від 14 листопада 2025 р.)**

Рецензенти:

Бондар Т.І. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету

Фізеші О.Й. – завідувач кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету, доктор педагогічних наук, професор

У збірнику вміщено тези доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі». Учасники конференції розкривають проблеми педагогічної освіти та розвитку особистості, використання новітніх технологій та інновацій в освіті, виховання особистості в контексті сучасної освітньої парадигми, особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців до реалізації завдань компетентнісного підходу в освітньому процесі, дидактико-методичного супроводу компетентнісно орієнтованого навчання у початковій школі, сучасного стану та перспективи розвитку дошкільної освіти в Україні, теорії і практики управління освітою, історії педагогіки.

Видання призначено для науковців, викладачів, аспірантів, студентів педагогічних навчальних закладів, працівників системи освіти.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Іванова Вікторія Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет.

Пинзеник Олена Мафтеївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Фенчик Оксана Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

Швардак Маріанна Василівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту, Мукачівський державний університет.

РОЗДІЛ 6 ДИДАКТИКО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	
<i>Білик Олена, Горзов Мирослава</i> МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО НАВЧАННЯ	229
<i>Брижак Надія, Желізняк Микола</i> ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЧЕРЕЗ ПОЗАУРОЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	234
<i>Горват Маріанна, Лакатош Марина</i> ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНИХ ВЗАЄМОСТОСУНКІВ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ЕКСКУРС КАТЕГОРІЇ «ТОЛЕРАНТНІСТЬ»	238
<i>Горват Маріанна, Фурінець Ірина</i> ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ	240
<i>Лілія Дерік</i> СУЧАСНИЙ УРОК У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: БАЛАНС МІЖ ТРАДИЦІЄЮ ТА ІННОВАЦІЄЮ	242
<i>Перепелиця Владислава, Мочан Тетяна</i> ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ПРОФЕСІЙ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	247
<i>Тяско Інна</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІНЬ ДОСЛІДЖУВАТИ НАУКОВО-ХУДОЖНІ ТЕКСТИ	250
<i>Фенцик Оксана, Денисенко Світлана</i> ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ПРИКМЕТНИКА	252
<i>Фенцик Оксана, Голіш Ніколетта</i> МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АУДІАТИВНИХ УМІНЬ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	255
РОЗДІЛ 7 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	
<i>Атрощенко Тетяна, Вереш Каріна</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА СУТНІСТЬ ОСОБИСТІСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО <i>Ольга Банзерук</i> ВІКУ	259
<i>Банзерук Ольга</i> ГОТОВНІСТЬ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ	262

Маріанна Горват

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Мукачівський державний університет

Марина Лакатош

спеціальність 013 Початкова освіта
другий (магістерський) рівень вищої освіти
Мукачівський державний університет

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНИХ ВЗАЄМОСТОСУНКІВ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ ЕКСКУРС КАТЕГОРІЇ «ТОЛЕРАНТНІСТЬ»

Виховання толерантних взаємин як складової гуманних міжособистісних стосунків набуває особливої важливості, оскільки сучасне суспільство потребує утвердження цінностей і принципів, що забезпечують спільне виживання та вільний розвиток кожної особистості. Йдеться про орієнтацію на ненасильницькі стратегії поведінки, повагу до іншої думки, культури й світогляду, а також про необхідність взаєморозуміння та готовності до пошуку компромісів у розв'язанні будь-яких питань. Політичні та військові конфлікти призвели до порушення усталених форм співжиття, поширення недовіри та непорозумінь між різними соціальними групами, що актуалізує значення толерантності й ненасильницьких моделей поведінки. Тому актуальним є формування толерантності як важливої умови гармонійних міжособистісних стосунків.

Як зазначається у Декларації принципів толерантності, це уміння жити в мирі і терпимості до різних людей, вірувань, позицій, здатність відстоювати свої права і свободи і при цьому не порушувати права і свободи інших, готовність до конструктивної взаємодії та взаєморозуміння з людьми, незалежно від їхніх поглядів і поведінки як основи цивілізованих стосунків [2].

Толерантність передбачає відмову від догматичного мислення, заперечує абсолютність однієї істини та ґрунтується на визнанні правомірності людських відмінностей і необхідності поваги до поглядів інших. У статті 4 підкреслюється, що виховання в дусі терпимості має забезпечувати розвиток у молоді здатності до самостійного мислення й критичного оцінювання суджень, побудованих на

моральних цінностях [2]. Таким чином, Декларація визначає систему освіти провідним засобом формування толерантності.

У широкому розумінні толерантність постає як риса особистості, що ґрунтується на здатності приймати й осмислювати позицію іншої людини, не заперечуючи при цьому власних переконань, а також на умінні знаходити виважені компроміси, спрямовані на культурне й конструктивне узгодження наявних розбіжностей.

Аналіз проблеми розуміння поняття «толерантність» як педагогічної категорії показав, що толерантність є комплексною інтегративною якістю, яка формує основу для гуманних міжособистісних стосунків у освітньому процесі.

У «Філософському енциклопедичному словнику» визначено, що толерантність – термін сучасної філософії, що означає утримання від застосування сили для запобігання різниці у думках, віруваннях, поведінці іншої людини або групи людей [4].

Професор О. Тягло, аналізуючи сучасні підходи до трактування толерантності, акцентує на ідеї Джона Локка про те, що «досконала» толерантність передбачає не лише усвідомлене й позбавлене негативних асоціацій визнання державою права «іншого» самостійно здійснювати свої громадські чи приватні справи, якщо це не суперечить закону, але й активний державний захист свободи кожного громадянина від будь-яких нелегітимних обмежень [3]. У такому розумінні толерантність виходить за межі вузького поняття віротерпіння та постає як моральна чеснота, що визначає зразки толерантної поведінки та нерозривно пов'язана зі свободою й безпекою як ключовими умовами повноцінного життя людини в суспільстві.

Проблема виховання толерантності розглядається й у контексті ціннісного ставлення до людей, незалежно від раси, національності, соціального стану, політичної орієнтації, культурної приналежності [1].

Таким чином, толерантність у сучасному науковому дискурсі постає як багатовимірне соціально-моральне явище, що поєднує повагу до різноманіття, усвідомлене прийняття прав іншого, готовність до діалогу та здатність до

конструктивного співіснування. Вона розглядається не лише як особистісна риса чи моральна чеснота, а й як стратегічна суспільна цінність, що забезпечує свободу, безпеку й стабільність у демократичному середовищі. Саме тому формування толерантності в освітньому процесі набуває ключового значення для гармонійного розвитку особистості та зміцнення соціальної єдності.

Список використаних джерел:

1. Горват М.В. Проблема виховання толерантності у молодших школярів в умовах інтерактивного спілкування. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/43_1/visnuk_18.pdf
2. Декларація принципів толерантності : схвал. Генеральною конференцією ЮНЕСКО на 28-й сесії в Парижі 16.11.1995 р. Віче. 2002. № 11 (128). С. 12–13.
3. Тягло О. В. Що таке сучасна толерантність? Міграція і толерантність в Україні : зб. ст./ за ред. Ярослава Пилинського. Київ : Стилос, 2007. С. 143-149.
4. Філософський енциклопедичний словник. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovnyk.pdf

Маріанна Горват

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики початкової освіти
Мукачівський державний університет

Ірина Фурінець

спеціальність 013 Початкова освіта,
другий (магістерський) рівень вищої освіти
Мукачівський державний університет

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Одним із ключових завдань сучасної української школи є орієнтація освітнього процесу на розвиток у здобувачів освіти здатності до самостійної діяльності. Це узгоджується зі стратегічними положеннями концепції «Нова українська школа», у якій наголошується на важливості формування компетентності «уміння вчитися впродовж життя», зумовленої стрімким оновленням знань та зростанням обсягів інформації [2]. У цьому контексті оволодіння знаннями й формування навичок у межах кожної навчальної дисципліни має відповідати загальній меті освіти – розвитку в учнів здатності до навчання протягом усього життя. Такі суспільні виклики покладають на

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>